

ATT TALA FÖRSTÅELIGT
Gymnasieelevernas och lärarnas åsikter om
svenskt uttal och uttalsövningar

Kandidatavhandling
Anu Turunen

Jyväskylä universitet
Institutionen för språk
Svenska språket
12.04.2011

TIIVISTELMÄ

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Humanistinen tiedekunta	Kielten laitos
Tekijä: Anu Turunen	
Otsake: Att tala förståeligt. Gymnasieelevernas och lärarnas åsikter om svenskt uttal och uttalsövningar	
Aine: Ruotsin kieli	Kandidaatintutkielma
Vuosi: 2011	Sivumäärä: 28 + 2 liitettä
<p>Tutkielmani tarkoitus oli selvittää, mitä mieltä lukiolaiset ovat ruotsin kielen ääntämisharjoituksista ja niiden riittävydestä, sekä ottaa selville heidän yleinen kantansa ruotsin kielen opiskelusta. Tutkimuksessa huomioitiin myös, kuinka sukupuoli ja aiempi menestys opinnoissa vaikuttivat vastauksiin. Tämän lisäksi lukio-opettajilta kysyttiin, millaisia ääntämisharjoituksia he käyttävät opetuksessaan.</p> <p>Tutkimus oli kvalitatiivinen ja materiaali koottiin lomakkeiden avulla. Kyselylomakkeita oli kaksi, joista toinen oli oppilaita ja toinen opettajia varten. Tutkimukseen osallistui yhteensä 110 lukiolaista ja 4 opettajaa eri puolilta Suomea.</p> <p>Tuloksista ilmeni, että vain 36,1 % kyselyyn vastanneista lukiolaisista halusi lisää ääntämisenopetusta. Positiivisesti yllättävää oli, että 61,9 % lukiolaisista piti ruotsin opiskelusta. Sukupuoli ja saadut arvosanat vaikuttivat merkittävästi vastauksiin – tytöt ja hyvin menestyneet halusivat enemmän ääntämisen opetusta ja pitivät enemmän ruotsin kielen opiskelusta kuin muut vastaajat. Opettajien vastauksista kävi ilmi, että ääntäminen ja ääntämisharjoitukset ovat tärkeä osa kielenopetusta. Sekä oppilaiden että opettajien mielestä tärkeimmät kriteerit ääntämistä koskien olivat selkeys ja ymmärrettävyys.</p> <p>Tutkimuksen perusteella ääntämisharjoitusten roolia opetussuunnitelmassa tulisi muuttaa näkyvämmäksi. Vaikka vain hieman yli kolmasosa lukiolaisista halusi lisää ääntämisenopettamista, tulisi opettajien harkita, miten he opettavat ääntämistä ja ovatko opetustavat tehokkaita.</p>	
Avainsanat: <i>uttal, undervisning, läroplan</i>	
Kirjasto/Säilytyspaikka:	
Muita tietoja:	

INNEHÅLL

1	INLEDNING.....	4
2	TEORETISK BAKGRUND	5
2.1	Inläringen av svenskt uttal	6
2.2	Uttalet i undervisning enligt Kjellin	7
2.3	Påverkande faktorer inom språkinläring.....	8
2.4	Uttalets roll i läroplan	10
3	METOD OCH MATERIAL	12
3.1	Enkät som undersökningsmetod.....	12
3.2	Informanterna	13
3.3	Hur analyseras materialet?.....	13
4	RESULTAT	14
4.1	Gymnasieelevernas åsikter om uttalsundervisning.....	14
4.2	Lärarnas åsikter om undervisning i uttal	21
5	DISKUSSION.....	23
5.1	Viktigheten och rollen av uttalsövningar.....	23
5.2	Om undersökningen.....	25
6	AVSLUTNING.....	26
	LITTERATUR	27
	BILAGA.....	29

1 INLEDNING

Enligt min mening undervisas uttal inte tillräckligt mycket i gymnasiet. Att ha bra kunskaper i uttal och i muntlig kommunikation är speciellt viktigt i arbets- och vardagslivet. I bedömningen av svenska i finska skolor (Opetushallitus 2003) konstateras att alla områden inom språk tas i beaktande enligt kursbeskrivningarna. Men enligt dem behandlas uttalsundervisning och muntlig kommunikation bara inom tre kurser fast det finns fem obligatoriska och två valfria kurser. Partiell uteslutning av uttalsundervisning i läroplanen ger ett intryck att uttal inte är ett essentiellt delområde trots att förståeligt uttal är en väsentlig del inom språk. Den månsidiga undervisningen är ett mål i läroplanen och denna idé uppfyllas inte om något område utesluts från kursbeskrivningarna. Utbildningsstyrelsen har försökt att förbättra situationen genom att utarbeta en ny valfri kurs i vilken talkommunikation och strategier för att tala och använda språket muntligt övas.

Man kan inte lära sig tala flytande utan att få undervisning även i grammatik, hörförståelse och andra delar inom språkinläring. Enligt min egen erfarenhet lär språkinlärare sig lättare genom att använda språket i praktiken, t.ex. genom muntliga övningar och diskussion. Då utvecklas också samtidigt språkkänslan och den grammatiska behärskningen. Språkundervisningen i grundskolan och gymnasiet fokuserar alltför ofta på grammatiska regler och eleverna får en uppfattning om att reglerna måste behärskas innan de kan ett språk. Trots att det är tvärtom, dvs. grammatiska regler är baserade på talat och skrivet språk.

Gymnasieelevernas åsikter om uttalsövningar har inte forskats brett. Som blivande lärare upplever jag att ämnet alltid är aktuellt. Detta eftersom muntlig kommunikation är den del av språket som används mest i vardagen. Enligt min erfarenhet skulle jag våga påstå att många elever och vuxna underskattar sina kunskaper - många tror att språket måste kunna talas flytande, på de infödda talarnas nivå, innan man kan bli förstådd. I min mening är det inte möjligt att nå denna nivå om man inte tränar och lär sig av sina misstag.

Jag är intresserad av andraspråksinläring och -undervisning, därför har jag valt ett ämne som handlar om båda dessa ämnen. Eftersom jag ska bli lärare i språk anser jag att det är viktigt att veta vad elever vill lära sig i undervisningen. Undervisningen bör rikta sig till eleverna och

därför vore det lämpligt att ha deras intresseområde som utgångspunkt i undervisningen. Det borde tas hänsyn till vad de vill lära sig inom språkanvändningen och vilka undervisningsmetoder som är de mest effektiva för eleverna, enligt eleverna själva. Jag anser att nästan alla som studerar något språk, i skolan eller på något annat håll, vill lära sig tala nästintill utan brytning och så flytande som möjligt för att använda språket tillsammans med infödda talare, t.ex. inom arbetslivet.

Syftet med denna studie, som genomförs som enkätundersökning, är att ta reda på hur intresserade gymnasieeleverna är av att lära sig svenska och speciellt svenskt uttal. Min huvudforskningsfråga är ifall gymnasieeleverna vill ha mer undervisning i uttal. Jag redogör också för om könet eller vitsordet påverkar elevernas svar om svenska språket och tillräckligheten av uttalsundervisning. Jag är också intresserad av hurdana åsikter lärarna har beträffande uttalsövningar. Mina hypoteser är att minst hälften av elevinformanterna vill ha mer uttalsundervisning och att cirka 50 % av eleverna tycker om att lära sig svenska. Jag antar också att flickorna och de som har fått ett bra vitsord har en mer positiv inställning till svenska och uttalsundervisning än andra.

Efter denna inledning går jag vidare och inleder med att presentera den teoretiska bakgrunden för studien. Sedan behandlas det material och de metoder som använts. Min undersökning är kvantitativ och enkätsvaren analyseras kvantitativt och kvalitativt. I kapitel 5 diskuterar jag hur elevernas svar förhåller sig till min hypotes och om jag fick svar på mina forskningsfrågor i studien. Avhandlingen avslutas med en sammanfattning av undersökningen.

2 TEORETISK BAKGRUND

I detta kapitel ska jag granska och redogöra för tidigare forskning som finns kring ämnet uttal i allmänhet. Först ska jag diskutera vad Kuronen och Leinonen (2010) anser vara viktigt när man lär sig uttal i svenska eller något annat språk (avsnitt 2.1). Sedan går jag vidare till att klargöra Kjellins (2002) åsikter (avsnitt 2.2) om bra uttal och hurdan uttalsundervisning enligt honom bör vara. I avsnitt 2.3 redogör jag för Abrahamssons (2009) argument om hurdana svårigheter andraspråksinlärare kan ha och varifrån dessa svårigheter kan härledas. I detta avsnitt kommer jag också redogöra för de faktorer som generellt påverkar språkinläring. Det sista avsnittet (2.4) behandlar Läroplanen (Opetushallitus 2003). I detta avsnitt ska jag

koncentrera mig på vilken nivå en inlärare ska nå enligt läroplanen och vad denna nivå innebär. Tyvärr finns det inte liknande tidigare studier om detta ämne.

2.1 Inläringen av svenskt uttal

De flesta språkinlärare tror att det nästan är omöjligt att lära sig flytande uttal och tala utan brytning på ett främmande språk. I sin bok har Kuronen och Leinonen (2010) motsatta åsikter om detta och motiverar varför det är möjligt för alla inlärare, såväl unga som vuxna, att lära sig uttala bra och flytande.

För det första påstår Kuronen och Leinonen (2010:8) följande: ”Man kan inte lära någon ett språk. Inläraren måste lära sig själv!”. Enligt dem skulle inläraren inte behöva läraren, eller någon annan mentor, för att lära sig något språk utan att inläraren måste ha eget intresse för det. Läraren bör t.ex. ge respons och handling så att inläraren själv kan upptäcka sina misstag och rätta dem.

En annan synpunkt som Kuronen och Leinonen har, är att det inte är lätt för finskspråkiga att ändra sitt uttal (2010:8). Därför talar en stor del av finnar svenska, och också andra språk, med finsk brytning. För att lära sig tala nästintill felfri svenska behöver inläraren vara aktiv och motiverad, men lärarens hjälp behövs också. Här anser jag att läraren har en ytterst viktig roll. Läraren är den i klassrummet som handleder elever och visar exempel. När läraren hör att eleverna har svårigheter med att tala, ska han eller hon hjälpa dem. Detta bör ske på ett sådant sätt att eleverna inte blir generade eller tar illa vid sig. Jag håller med Kuronen och Leinonen om att inlärarens ansvar är att bibehålla och träna sina språkkunskaper aktivt. Ingen annan kan träna för dem. Ju mer uttal övas, desto lättare och mer automatiserat blir talandet.

Hur kan läraren hjälpa eleverna ifrån sin finska brytning? Som tredje synpunkt klagör Kuronen och Leinonen (2010:8) att man också bör ha kunskaper om sitt eget modersmål. De påstår att när man vet mer om uttalet i sitt modersmål är det lättare att ”upptäcka, inse och förstå” svenska genom skillnader (Kuronen och Leinonen 2010). Enligt min egen erfarenhet undervisas skillnader mellan finskt och svenskt uttal inte tillräckligt i finska gymnasier.

Det viktigaste enligt Kuronen och Leinonen är att ”man lyssnar på målspråket så mycket som möjligt” (2010:8-9). Det har forskats mycket om lyssnandet inverkar positivt på både uttalsundervisning och muntlig kommunikation, och det har konstaterats att påverkan är signifikant (se t.ex. Kjellin 2002 och Kuronen och Leinonen 2010). Om man hör fel kan man inte svara på lämpligt sätt. När en inlärare hör språket och lyssnar på talaren, utvecklas också inlärares språkkänsla för rätt och fel, vilket hjälper honom eller henne att tala och uttala rätt.

2.2 Uttalet i undervisning enligt Kjellin

Enligt Kjellin (2002:17) är det viktigt att lärare ger undervisning i uttal och att mycket tid ägnas åt uttalsövningar. Han (2002:23) definierar *uttal* så här: ”Med uttal menar jag människans sätt att tala. [...] Med uttal avses alla former av språkets uttryck i muntlig kommunikation, alltså inte bara artikulation av vokaler och konsonanter utan också prosodin, dvs. talets flyt, rytm och intonation, pausering och röstkontroll.”

Kjellin (2002) framhäver också att det finns ett starkt samband mellan grammatik och uttal. Ju mer uttal övas, desto lättare och mer automatiserat blir talandet och uttalet. Härutöver automatiseras de grammatiska reglerna. Han menar att varje del av språkinläringen påverkar uttalet på ett positivt sätt, och tvärtom. Kjellin har utvecklat ett motto som stödjer hans idé: ”rätt uttal, lätt grammatik”. Enligt honom kan man inte ha nytta av språket ifall man kan grammatiska regler i detalj men inte kan tala så att man blir förstådd. Jag anser också att muntlig kommunikation bör ha en betydande roll på lektioner eftersom en stor del av eleverna inte hör eller talar svenska utanför klassrummet. Hildén (2000:64) framhäver att mer autentiskt material och input borde användas i språkundervisning för att undervisningen vore mer intressant och effektiv. Användningen av autentiskt material i uttalsundervisning, t.ex. svensk musik och filmer, skulle säkert kunna hjälpa elever med svårigheter i uttal. Hildén anser, precis som Kjellin, att språkundervisning borde vara mer funktionell än forminriktad.

Enligt Kjellin undervisar många lärare uttal under mottot: ”Bättre att de säger nånting [sic!] alls än att det alltid blir rätt” (2002:17). Kjellin anser att det inte hjälper inläraren om han lär sig felaktigt språk. Jag har en annan åsikt eftersom ingen kan väl lär sig tala flytande på en gång? Jag anser att man lär sig bäst när man korrigerar sig sina egna misstag och får så kallade aha-upplevelser.

Kjellin (2002:17–20) argumenterar för perfekt uttal ur många perspektiv. Ett av dem är att korrekt uttal underlättar förståelsen hos alla andra som talar samma språk. Kjellin konstaterar att det är svårt och tröttsamt att lyssna en individ som snubblar och gör många misstag men en motsatt syn om inverkan på förståelsen är också möjlig. Jag anser att de infödda talarna förstår också bristfälligt språk. Lyssnaren behöver kanske koncentrera sig bättre och hjälpa talaren med främmande ord. Trost det går budskapet oftast fram. Men om man behöver använda något annat språk än sitt modersmål t.ex. i formella situationer, anser jag att man borde kunna tala flytande för att ge en pålitlig och trovärdig bild av sig själv. Det visar också respekt för språket, om man kan tala det flytande.

Kjellins (2002) slutsats är att uttalsundervisning borde utgöra den viktigaste delen på lektionerna. Iivarinen (2010:8) delar också Kjellins åsikt eftersom muntlig kommunikation i hennes mening är den del i språket som eleverna använder mest i det vardagliga livet. Iivarinen (2010:9) sammanfattar sin åsikt så här: ”Man lär sig tala bara genom att tala.” och jag håller med henne. Hon menar, precis som Kuronen och Leinonen, att inläraren måste vara aktivt och öva sig. Utan dessa sker varken förbättringar eller utveckling.

2.3 Påverkande faktorer inom språkinläring

Det har forskats mycket ifall en inlärare kan nå samma språkliga nivå som infödda talare. Det verkar vara så att några språkinlärare anser att en person inte kan något språk innan han eller hon talar så flytande som infödda talare. Enligt Abrahamsson (2009:236) reflekterar en andraspråksinlärare regler och strukturer från sitt förstaspråk till andraspråket. När det finns skillnader mellan de två språken, som inläraren studerar, kan skillnaderna framträda som svårigheter inom inläringen och resultera i *negativ transfer* (Abrahamsson 2009: 236). Han förklarar att negativ transfer, även kallad *interferens*, förekommer när inlärarens förstaspråk, dvs. modersmål, inverkar på dennes andraspråk och leder till ett felaktigt uttryck på andraspråket. Enligt honom kan transfer också vara s.k. *positiv transfer*, dvs. *facilitering*. I dessa fall inverkar en inlärares förstaspråk positivt på andraspråket: påverkan av modersmålet leder till ett rätt, grammatiskt korrekt uttryck.

Abrahamsson (2009:240) presenterar en studie i vilken man har undersökt finska språkinlärare och hur de tenderar uttala svenska. De finska inlärarna hade svårigheter att

använda korrekta svenska stavelsestrukturer. Kuronen och Leinonen (2010:8) redovisade också att finska inlärare har problem med att ändra på sina uttalsvanor. Enligt Abrahamsson (2009:236–241) utelämnade personer som hade finska som modersmål konsonanter i sitt tal och t.ex. ordet. *sko* realiserades som [ku:] och *skrik* som [kri:k], ibland också som [ri:k]. Följaktligen kan det vara svårt för finska inlärare att lära sig den svenska betoningen till följd av negativ transfer, med andra ord interferens, eftersom betoningen i finskan alltid är på första stavelsen. Det är viktigt att lärare i skolan och på gymnasiet förklarar för elever att det finns skillnader mellan finska och svenska, och ger exempel på svåra ord och strukturer. Enligt Hyltenstam och Wassén (1984, refererad i Haxha och Haxha 2010:19) kunde man lyckas att undvika möjliga uttalsproblem i andraspråket om lärarna och eleverna visste tillräckligt mycket om förstaspråket och särskilt om skillnaderna mellan första- och andraspråket.

Det är inte bara transfer som påverkar elevernas språkinläring och uttalsvanor. *Motivation* innebär enligt Saville-Troike (2006: 85-86) att inläraren har inre behov, eller vilja, att lära sig. En motiverad inlärare har också vilja att nå sina mål. Enligt Yule (2006:167–168) kan inläraren ha *instrumental* eller *integrative motivation*, yttre eller inre motivation. Yttre motivation betyder att inläraren vill indirekt dra nytta av sin språkkunskap. Inläraren vill t.ex. genomföra en kurs i skolan, läsa litteratur på detta språk eller få ett jobb, dvs. språket är ett medel för något annat (Yule 2006:168). Inläraren med inre motivation är mer intresserad av att lära sig språket och att använda detta i sociala situationer och med infödda talare, i sådant fall är själva språket inlärarens mål (Yule 2006:168). Yule framhäver att de inlärare som har upplevt framgång i sina studier är vanligt också mer motiverade. Enligt detta påstående kan framgången vara grunden till motivationen, inte bara tvärtom. Detta innebär att en inlärare kan bli motiverad antingen före eller efter framgången. Läraren måste också komma ihåg att han eller hon med öppen atmosfär i klassrummet stödjer elevernas motivation – att fokusera på varje fel underlättar inte elevernas språkinläring (Yule 2006:168). Tornberg (2005:9) framhäver att ”läraren [...] måste kunna läsa elevernas ansikten för att se om takten är lagom och uppgiften engagerande”. Eftersom egna erfarenheter verkar ha en stor betydelse för motivation vore det viktigt att eleverna kunde t.ex. möta infödda talare och resa till det land där språket talas. Sådana erfarenheter kunde förmodligen påverka motivationen på positivt sätt.

Det har också forskats hur könet påverkar språkinläringen men resultaten har varit delvis motstridiga. Saville-Troike (2006:84) behandlar den västerländska föreställningen att

kvinnorna vore bättre andraspråksinlärare än männen. Enligt Saville-Troike (2006) finns det inte några hållbara vetenskapliga bevis på föreställningen. Trots det har man lyckats insamla material som stöder föreställningen. I Kimuras undersökning (1992, refererad i Saville-Troike 2006:84) framkom att kvinnorna talar mer flytande än männen. Andra studier påvisade att kvinnorna minns komplexa former bättre (Halpern 2000, refererad i Saville-Troike 2006:84). Biologi stöder också kvinnornas språkinläring eftersom östrogen möjliggör att kvinnorna är skickligare i semantik (Mack, refererad i Saville-Troike 2006:84) och enligt Kimura (2004, refererad i Saville-Troike 2006:84) är kvinnorna bättre också i uttal på grund av östrogen. Dessa faktorer kan innebära att kvinnorna är kunniga i språk eftersom det är fysiskt och psykiskt lätt för dem.

2.4 Uttalets roll i läroplan

I grunderna för läroplanen i gymnasieutbildning (Opetushallitus 2003:84) presenteras syftet med undervisningen i svenska. Enligt Opetushallitus ska ”undervisningen i svenska utveckla de studerandes färdigheter i interkulturell kommunikation.”. Det viktigaste för denna studie som nämns i syftet är att hjälpa eleverna att inse att det kräver månsidig kommunikativ träning om man vill nå bra kunskaper i ett språk. Syftet med gymnasieutbildning beror på i vilken årskurs eleverna har påbörjat studierna i svenska. Det finns två olika lärokurs, A-lärokurs och B1-lärokurs. Om eleverna har börjat studera svenska på lågstadiet, studerar de A-lärokurs i gymnasiet. I denna studie hade informanterna börjat studera svenska på högstadiet i sjunde årskurs, vilket betyder att de studerar B1-lärokurs i gymnasiet. Därför fokuseras intresset för undervisningen i B1-lärokurs och dess mål.

Enligt Läroplanen (Opetushallitus 2003:84–87) ”ska eleverna kunna kommunicera på ett sätt som är karakteristiskt för svenskan och svensk kultur”. I Läroplanen beskrivs alla kurser i B1-svenska som eleverna kan genomföra i gymnasiet. Det finns fem obligatoriska kurser och två valfria, fördjupade kurser (Opetushallitus 2003:86). Muntlig kommunikation och uttal framhävs bara vid tre obligatoriska kurser. Trots det redogörs det för att ”eleverna bör ha möjligheter att lyssna på, läsa, tala och skriva för olika syften på alla kurser även om betoningarna varierar” (Opetushallitus 2003:84). Det förklaras att alla områden inom språket ska tas i beaktande vid bedömningen enligt prioriteringarna i kursbeskrivningarna. Detta

verkar betyda att muntlig kommunikation och uttal kan ha en mindre roll vid bedömningen än andra delområden av språket.

Men situationen har förändrats efter året 2003. År 2009 stiftade utbildningsstyrelsen att en av de valfria, fördjupade kurserna både i A-lärokurs och i B1-lärokurs svenska ska bli en så kallad muntlig kurs. På denna kurs ska eleverna träna strategier för talkommunikation och språkets användning i olika muntliga situationer (Opetushallitus 2009:3-4). Enligt utbildningsstyrelsen hänger teman på den nya kursen ihop med de övriga kursernas innehåll och det betonas sådan språkkunskap som behövs i vardagslivet. Denna kurs främjar att också muntlig kommunikation och uttal påverkar bedömningen. Fast kursen inte är obligatorisk tror jag att många elever som tycker om att lära sig svenska väljer den. Detta därför att utbildningsstyrelsen har utarbetat ett prov i muntligt språkfärdighet som alla deltagarna ska genomföra i slutet av kursen (Opetushallitus 2009:7-8). Att vilja få feedback på sin muntliga språkfärdighet och genomföra det muntliga provet skulle kunna vara orsaker att välja denna kurs anser jag. När provet är likvärdigt i hela Finland blir resultaten pålitliga och rättvisa. Eleverna får intyg över prov vid avgångsbetyget.

Enligt Läroplanen (Opetushallitus 2003:84) är målnivån för eleverna i muntlig språkfärdighet på B1-lärokurs B1.1. Nivån kallas *Fungerande grundläggande språkfärdighet* och den innebär att eleven kan diskutera och berätta om vardagliga saker, speciellt sådana som är viktiga för honom själv. De största svårigheterna uppträder med abstrakta ämnen. Uttalet är klart men misstag förekommer. Eleven behärskar olika strukturer och använder dem månsidigt, även de vanligaste idiomerna kan förekomma i talet. På nivå B1.1 kan några av de grammatiska reglerna vara svåra för eleven men misstag försvårar inte förståelsen. (Opetushallitus 2003:238.)

Hildén (2000:72) konstaterar att det inte finns någon sådan läroplan som kunde bestämma vad som händer i klassrummet. Enligt henne beror allt på hur läraren tolkar läroplanen, vilket betyder att det kan finnas variation i undervisningen mellan lärarna och gymnasierna. Iivarinen (2010:28) konstaterar att läroplanerna kunde vara noggrannare och ”det skulle finnas några exempel på hurdana saker det skulle kunna behandlas på olika kurser”. Enligt Iivarinen (2010:26) ansåg lärarna i hennes undersökning att uttal och muntlig kommunikation är viktiga att lära sig och att eleverna tycker om att lära sig dessa områden inom språk.

Iivarinen (2010:29) konstaterar att det vore viktigt att utveckla läroplaner för att det vore lättare för lärarna att tillämpa dem i undervisningen.

3 METOD OCH MATERIAL

I detta kapitel redovisas enkät som undersökningsmetod (3.1) och insamlingen av materialet samt både informanternas bakgrund och analysmetoder.

3.1 Enkät som undersökningsmetod

Eftersom syftet med denna studie är att redogöra för att vad elever anser om uttalsövningar och om antalet övningar är tillräckligt, bestämde jag mig för att enkätundersökning är det lämpligaste sättet att insamla materialet. Jag använde två olika enkäter, som jag utarbetade med hjälp av *Enkätboken* av Trost (2001). En bra enkät ser klar ut och är lätt att fylla i, och den kan bestå av både flervalsuppgifter och öppna frågor. Med enkäten kan man få mycket material på en gång och omfattande material försäkrar att resultatet blir mer pålitligt. En del av mina frågor i enkäterna (se bilaga 1) baserar sig på en pro gradu-avhandling av Jäntti och Riekkö 2001. Den första enkäten besvarades av eleverna och den andra av lärarna.

Insamlingen av materialet påbörjades i oktober 2010 och avslutades i november 2010. Först skickade jag e-post till nio gymnasier och fyra av dem vänligen svarade. E-post var det snabbaste sättet att få svar från gymnasierna och därför anser jag att det var lämpligt för mina ändamål. Jag bestämde mig för att själv besöka ett av gymnasierna och skicka enkäterna via e-post till de övriga tre som skickade de ifyllda enkäterna tillbaka med vanlig post.

Elevenkäten (bilaga 1) som jag använde i denna studie består av 13 frågor, både flervalsfrågor och öppna frågor ingår. Frågorna behandlar informanternas bakgrund, deras attityder till svenska språket och vad de anser om att studera svenska. De viktigaste frågorna för denna studie var om eleverna vill ha mer uttalsundervisning och vilka uttalsövningar som enligt dem är bra. Frågorna för lärarna var olika (bilaga 2). Lärarenkäten består av frågor som behandlar lärarnas åsikter om sitt eget uttal och om de anser att deras egna färdigheter är tillräckliga för

uttalsundervisning i gymnasiet. Jag frågade också hurdana uttalsövningar de använder på lektionerna.

3.2 Informanterna

Informanterna i denna undersökning kommer från två olika orter i Finland. Sammanlagt 110 elever, varav 68 var flickor och 42 pojkar, besvarade enkäten. Eleverna hade redan studerat minst tre B1-svenska kurser i gymnasiet. Detta garanterade att alla informanter förmodligen hade någon slags synpunkt på uttalsundervisning och att de hade egna erfarenheter om svenskundervisningen. Därtill fyra lärare, som var alla kvinnor, deltog i studien. En av lärarna var nyligen utexaminerad och de övriga hade undervisat i språk i flera år. Jag ska inte undersöka om det finns någon skillnad i åsikterna mellan olika orter i Finland eftersom då borde man ha flera informanter.

3.3 Hur analyseras materialet?

Materialet analyseras för det mesta kvantitativt för att ge en helhetsbild om elevernas åsikter. Jag ska också ge exempel på elevernas och lärarnas svar i öppna frågor. Dessa svar analyseras kvalitativt och de är utvalda på basis av att de illustrerar väl informanternas varierande åsikter. En del av frågorna (frågorna 4, 5, 6, 10 och 11, se bilaga 1) uteslöts ur analysen eftersom dessa inte var centrala med tanke på mina forskningsfrågor och hypoteser.

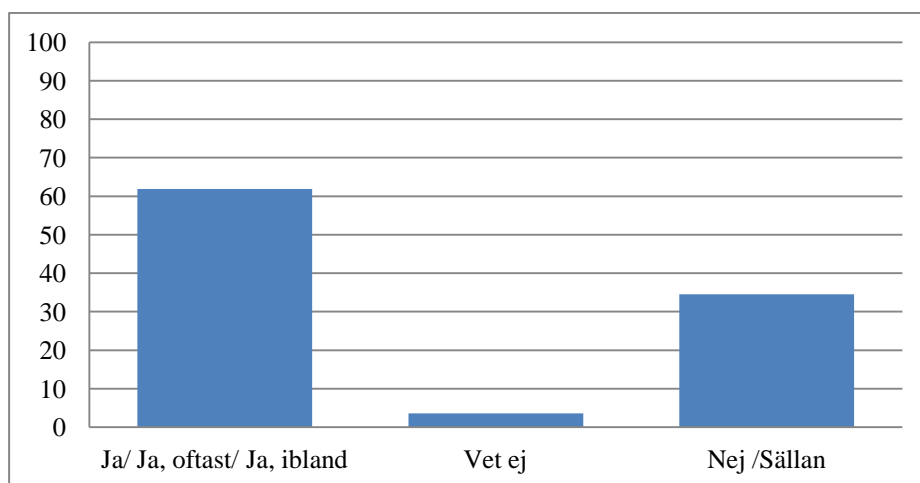
Jag analyserade materialet med hjälp av programmen Excel och SPSS. Svaren matades in i Excel. Därefter fördes data över till statistikprogrammet SPSS. Med hjälp av SPSS räknades procentuella andelar och gjordes korstabeller som visade t.ex. hur vitsord påverkar inställning till svenska språket. Dessa korstabeller användes sedan för figurer som används i resultatanalysen.

4 RESULTAT

I avsnitt 4.1 analyseras gymnasieelevernas åsikter och i avsnitt 4.2 lärarnas åsikter. I figurerna anges andelar alltid i procent. I båda avsnitten finns belysande exempel på informanternas svar, som jag fritt har översatt till svenska.

4.1 Gymnasieelevernas åsikter om uttalsundervisning

Alla informanter i denna studie hade läst minst tre kurser i svenska i gymnasiet. Tyvärr hade alla informanterna inte besvarat varje fråga. Vid samtliga frågor hade minst 107 elever givit svar på frågan, vilket innebär att bortfall inte har någon signifikant inverkan på resultaten. Av figur 1 framgår hur gymnasieelever ställer sig till att lära sig svenska språket i allmänhet.

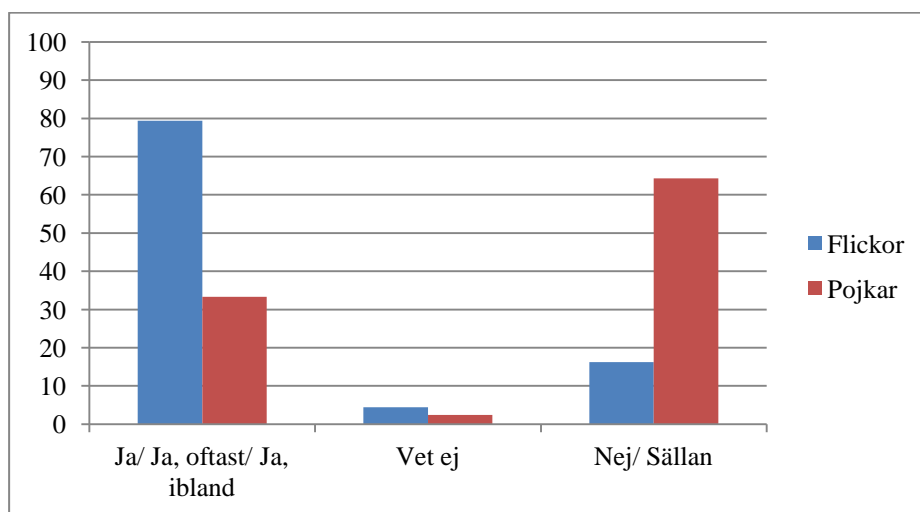

Figur 1 Svar på frågan: "Tycker du om att lära dig svenska?"(N=110, andel i procent).

Som figur 1 visar hade totalt 61,9 % av informanterna en positiv inställning till att lära sig svenska. De kryssade för alternativen "Ja", "Ja, oftast" eller "Ja, ibland". Bara 34,5 %, dvs. något över en tredjedel valde alternativen "Nej" eller "Sällan". Detta resultat innebär att största delen av eleverna tycker om att lära sig svenska och de är motiverade av olika skäl.

Eftersom jag är intresserad av vilka av informanterna hade en positiv eller en negativ inställning till att lära sig svenska, klagör jag detta genom att jämföra resultaten i figur 1 med

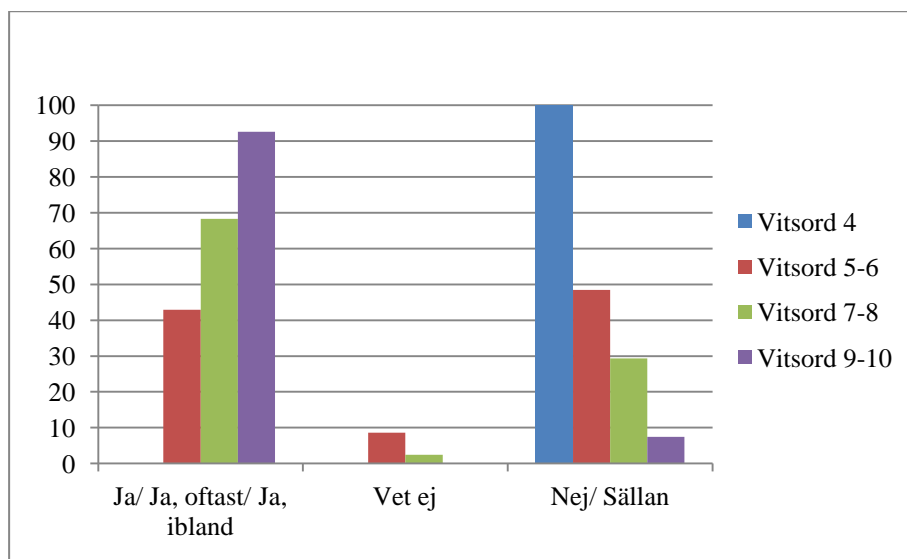
kön och vitsord. Figur 2 visar hur kön påverkade svaren på frågan ”Tycker du om att lära dig svenska?”.

Figur 2 Kön och andelen svar på frågan ”Tycker du om att lära dig svenska?” (N=110, andel i procent).

Merparten av flickorna svarade att de tycker om att lära sig svenska, totalt 79,4 %. Pojkarna ansåg tvärtom: 64,3 % av dem tyckte inte eller tyckte bara sällan om att lära sig svenska. Bara 16,2 % av flickorna tyckte inte om svenska. Detta resultat tycks bekräfta den allmänna föreställningen om att ”flickor tycker om att studera språk mer än pojkar” (se t.ex. Saville-Troike 2006:86), åtminstone vad gäller informanterna i föreliggande studie.

Av figur 3 framgår hur vitsord påverkar svaren på frågan ”Tycker du om att lära dig svenska?”. Grupperingen av eleverna gjordes enligt vitsord så att de som hade fått en fyra formade den första gruppen, vitsorden fem och sex formade den andra, sju och åtta den tredje och nio och tio den fjärde gruppen. Sex av informanterna angav ha fått en fyra, 35 vitsordet fem eller en sex, 41 vitsordet sju eller en åtta och 27 vitsordet nio eller tio. En av informanterna hade inte svarat på denna fråga.

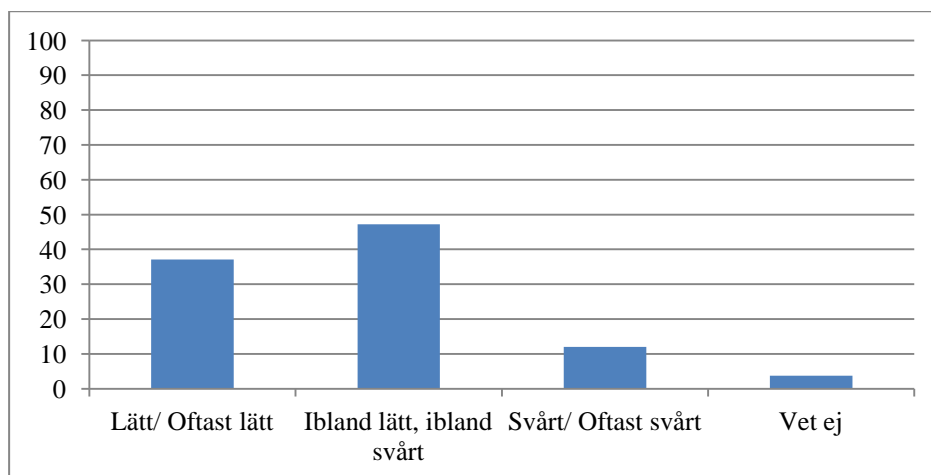

Figur 3 Vitsord och andelen svar på frågan ”Tycker du om att lära dig svenska?” (N=109, andel i procent).

Figur 3 visar att ju högre vitsord desto mer positiv inställning till att lära sig svenska gymnasieeleverna. Totalt 92,6 % av de informanterna som hade fått nio eller tio i svenska hade en positiv inställning till svenska. Bara 7,4 % av dem svarade att de sällan tycker om att lära sig svenska. Varenda elev som hade fått en fyra hade en negativ inställning till svenska. Enligt dessa resultat verkar vitsordet, och därigenom också framgång, vara av stor vikt vad gäller elevernas inställning. Jag antar att eleverna som har en positiv inställning till läroämnet är också motiverade. Som Yule (2006:167) påstår är det viktigt att vara motiverad för att lära sig. I denna undersökning inverkar framgången mycket på elevernas inställning, och kanske även på motivation, eftersom de mest framgångsrika tyckte mest om att lära sig svenska. Om eleven har haft framgång tidigare, vill han eller hon har det också i framtiden.

Figur 4 visar hur gymnasieelever upplever svenskt uttal. Två av informanterna hade lämnat frågan obesvarad.

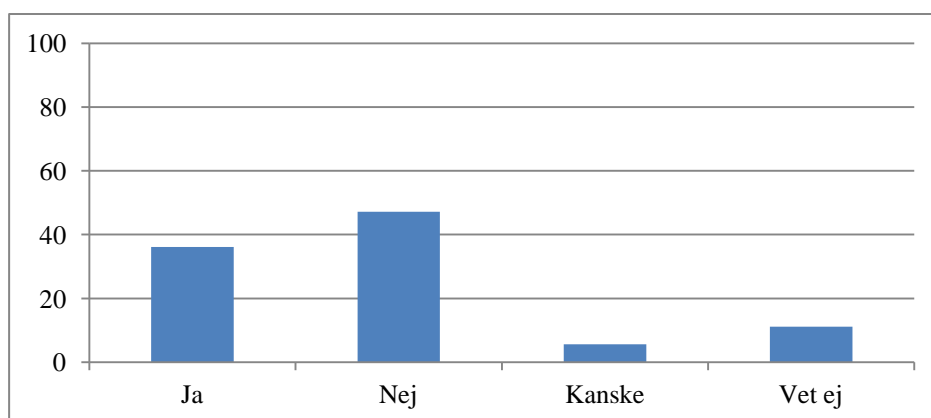

Figur 4 ”Hur upplever du svenskt uttal”? (N=108, andel i procent).

De som svarade att det är lätt att uttala svenska utgör drygt 37,0 % av de 108 informanterna. Största delen av informanterna svarade att det ibland är lätt och ibland svårt att uttala svenska - 47,2 % av informanterna valde detta alternativ. Bara 12,0 % svarade att svenska är svårt eller oftast svårt att uttala. Detta resultat innebär att eleverna anser att de inte har några större svårigheter med svenskt uttal och eftersom resultatet är så klart ska jag inte analysera vidare om könet eller vitsordet inverkar på resultat på något sätt.

Till sist analyserar jag frågan som berör min huvudforskningsfråga, dvs. om gymnasieeleverna vill få mer undervisning i uttal. Två informanter hade inte svarat på frågan.

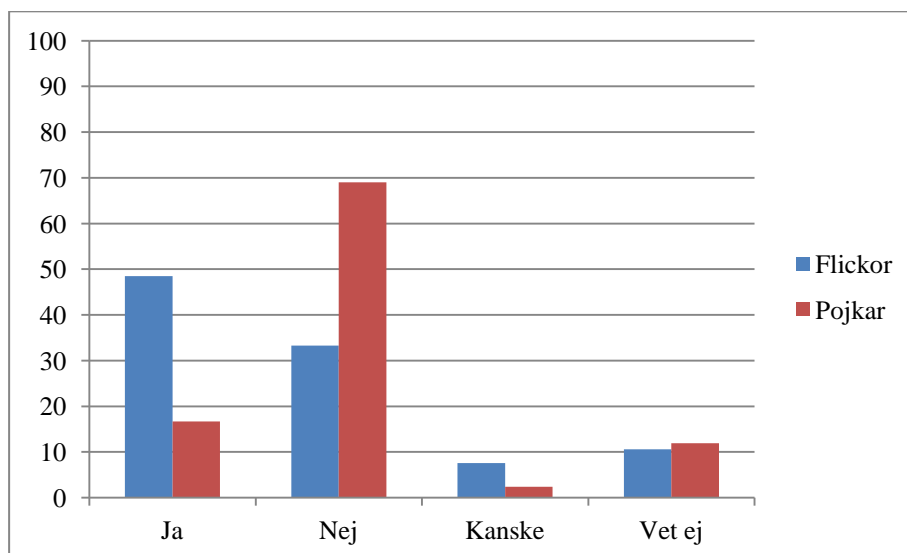

Figur 5 ”Skulle du vilja få mer undervisning i uttal?” (N=108, andel i procent).

Bara 36,1 % av informanterna svarade att de skulle vilja få mer uttalsundervisning. En så hög andel som 47,2 % svarade ”Nej”. Enligt dessa resultat behöver lärare inte höja kvantiteten av uttalsundervisningen. Resultatet är något överraskande eftersom uttal inte enligt mina egna

erfarenheter undervisas tillräckligt. Naturligtvis beror det på läraren hur mycket han eller hon använder tid till undervisning i uttal.

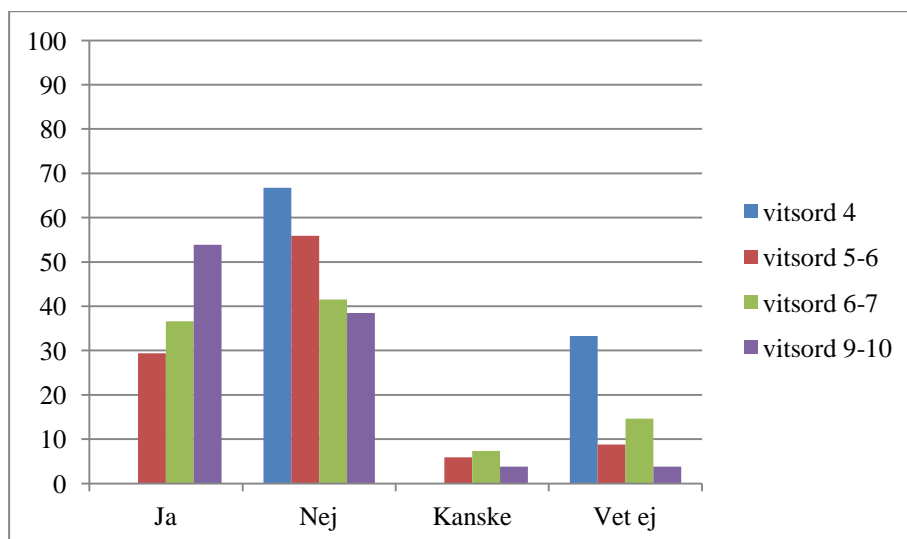
För att få mer information analyseras också vilka av informanterna vill eller inte vill få mer uttalsundervisning. Av figur 6 framgår först hur kön påverkar svaret. Två informanter svarade inte på frågan.

Figur 6 Kön och andelen svar "Skulle du vilja få mer undervisning i uttal?" (N=108, andel i procent).

Nästan hälften av flickorna, 48,5 % skulle vilja få mer undervisning i uttal däremot bara 16,7 % av pojkarna svarade detsamma. Över hälften av pojkarna, 69,0 %, valde alternativet medan bara 33,3 % av flickorna tänkte på samma sätt. Detta resultat förstärker idén om att flickorna tycker mer om att studera och att lära sig språk (se Saville-Troike 2006:86). Som Saville-Troike (2006:84) påstår kan det också vara lättare för flickor att lära sig språk och därför vill de få ännu mer undervisning, också i uttal.

I figur 7 presenteras hur vitsord påverkar åsikterna om uttalsundervisningen. Grupperingen av vitsorden har gjorts på samma sätt som i figur 3. Totalt tre av informanterna hade lämnat frågan obesvarad.

Figur 7 Vitsord och andelen svar "Vill du ha mer undervisning i uttal" (N=107, andel i procent).

Figur 4 visar att vitsord har en stor betydelse i hur eleverna upplever tillräckligheten av uttalsundervisningen. Ju högre vitsord desto mer undervisning i uttal vill gymnasieeleverna få. Ingen av dem som hade fått vitsord fyra ville få mer uttalsundervisning. Över hälften av eleverna, 53,9 %, som hade fått vitsordet nio eller tio ville få mer undervisning i uttal. Det kan påstås att dessa elever är motiverade och därför vill lära sig svenskt uttal. De som hade fått fyra, fem eller sex vill tydligen inte få mer undervisning i uttal. Det verkar som om dessa elever inte är motiverade att lära sig svenska. I undersökningen svarade eleverna också på frågan "Tycker du om att det är viktigt att man undervisar i uttal?" (fråga 9, se bilaga 1). De eleverna som svarade att uttalsundervisningen är viktig ansåg att det är nyttigt att veta hur svenska uttalas.

(1) "[...] se (ääntäminen) on usein olennaista ymmärtämisen kannalta"

Det (uttal) är ofta essentiellt med tanke på förståelsen.

(2) "Kyllä, se tuo varmuutta puhumiseen."

Ja, det ger säkerhet till tal.

(3) "[...] Ääntäminen vain simply kuuluu kieleen."

Uttal hör helt enkelt ihop med språk.

- (4) ”Puhe kuulostaa oudolta jos ei osaa ääntää kunnolla jotain tärkeitä juttuja. Väärinkäsityksiä tulee paljon.”

Det låter konstigt om man inte kan uttala ordentligt några viktiga saker. Då blir man ofta missförstådd.

- (5) ”[...] se (ääntämisen opettaminen) edistää naapurimaamme ihmisten ymmärtämistä”

Det (undervisning i uttal) hjälper oss att förstå människor från vårt grannland.

Enligt elevers åsikt tillförsäkrar rätt uttal förstäligheten. En del av eleverna ansåg att uttal inte är det viktigaste området inom språket.

- (6) ”Ehkä tärkeämpää kuitenkin osata muodostaa lauseita, kun ääntää täydellisesti”

Kanske är det viktigare att kunna bilda satser än att uttala perfekt.

- (7) ”[...] Mutta tärkeämpää olisi esim. kuullonymmärtäminen jne., osa muista osa-alueista.

Men viktigare vore t.ex. hörförståelse och andra delområden i språket.

Till och med grammatik nämndes vara viktigare. Det är överraskande att många informanter ansåg att grammatik är viktigare än de andra områdena. Det verkar som om dessa elever anser att grammatik på något sätt är separat från andra områden inom språk fast grammatiska regler baserar sig på talat och skrivet språk, dvs. språket är inte bildat på grammatik. Men åsikterna varierade. Några informanter ansåg också att alla områden är lika viktiga. En informant ansåg att talfärdigheter är viktigare än t.ex. grammatik och en annan framhävde att grammatik undervisas för att man lär sig tala.

- (8) ” [...] puhetaito on tärkeämpää kuin esim. kielioppi tavallisessa elämässä.”

Färdigheter i muntlig kommunikation är viktigare än grammatik i det vardagliga livet.

- (9) ”[...] sitähan varten muutakin esim. kielioppia opiskellaan”

Därför studerar man ju också annat t.ex. grammatik.

Detta sistnämnda påstående stödjer också Kjellins (2002) åsikter enligt vilka varje del av språkinläringen påverkar uttalet på ett positivt sätt och tvärtom.

På frågan ”Hurdana uttalsövningar anser du vara nyttiga?” (fråga 13, se bilaga 1) svarade eleverna månsidigt. Att upprepa efter bandet och läraren samt att läsa högt verkade vara de mest populära sätten att öva uttal enligt eleverna. Men det fanns också några unika svar:

(10) ”Voitaisiin keskittyä siihen minkälaisia erilaisia ruotsin ääntämistapoja on.”

Man kunde koncentrera sig påurdana olika sätt det finns att uttala svenska.

(11) ”[...] Semmoset, missä olisi tyypillisiä virheitä.

Sådana där det skulle finnas typiska fel.

(12) ”Mielestäni kaikki harjoitukset, missä puhutaan, ovat hyödyllisiä.”

Jag tycker att alla övningar där man får tala är nyttiga.

Några önskade också att de oftare kunde öva uttal i ett språklaboratorium. Allmänt var informanterna överraskande eniga om vikten av uttalsövningar och många hade en positiv inställning till dessa och också till svenska språket.

4.2 Lärarnas åsikter om undervisning i uttal

I detta avsnitt ska jag behandla lärarnas svar på frågorna 2, 3, 4 och 5 (se bilaga 2). Jag frågade lärarna vad de anser om sina kunskaper i att lära uttal vilket är en av mina forskningsfrågor. Jag var också intresserad av hur viktigt uttal är enligt lärarnas åsikter och hur de undervisar i uttal. Jag ska analysera också vad lärarna svarade på frågan ”Vilka drag betonar du i uttalsundervisning?”. Som konstaterats har jag fyra lärare som informanter. Jag kallar informanterna lärare A, B, C och D.

På fråga 2 svarade bara lärare C att hon anser att hennes kunskaper i uttal är utmärkta för att lära ut uttal. De övriga tre svarade att deras kunskaper är bra. Trots det visar resultaten att alla

hade en positiv inställning till sitt eget uttal. Lärare B specificerade att det är svårt att bedöma eget uttal eftersom det alltid finns något som kan förbättras.

Varje lärare ansåg att uttal är en viktig del av språkinläring. Lärare C konstaterar att:

(13) ”On tärkeää osata ääntää sanat ymmärrettävästi. Hyvä ääntäminen helpottaa puhumista, se tulee sujuvammaksi”

Det är viktigt att man kan uttala orden förståeligt. Bra uttal underlättar talande, det blir flytande.

Enligt henne är meningen inte att eget uttal liknar infödda talares uttal utan brytning kan få höras. Lärare A ansåg att bra kunskaper i uttal hjälper också i hörförståelse. Lärare D hade samma åsikt och hon förklarar vidare att om lyssnaren inte vet hur ett ord uttalas kan han eller hon inte känna igen detta ord i tal heller.

På fråga 4 som gällde hur uttal undervisas hade lärarna månsidiga svar. Lärare A använder både CD i läroboksserier och sitt eget uttal som modell. Vidare övar eleverna uttal med hjälp av exempelord, dvs. ord som är speciellt svåra för finskspråkiga att uttala. Lärare B ger också uttalsanvisningar och regler som eleverna kan tillämpa i praktiken. Lärare C lär inte ut bara enstaka ord utan också hela fraser och satser. Med fraser och satser är det säkert lättare att lära sig prosodin, som Kjellin (2002) anser vara det viktigaste i svenskt uttal. Ibland går eleverna med lärare C till språklaboratoriet och tränar uttal med hjälp av inspelning. Lärare D var den enda som beskrev att:

(14) ”[...] Kappaleita luetaan ääneen ja niistä keskustellaan.”

Texter uppläses och sedan diskuteras man om dem.

Enligt min mening liknar diskussionsövningar mest de naturliga vardagliga situationerna och därför anser jag att dessa övningar är mycket nyttiga för eleverna. Läraren kan rätta möjliga uttalsfel men det måste göras hänsynfullt så att eleverna inte blir generade.

Alla lärare svarade på fråga 5 att syftet med uttalsövningar är att elevernas tal skulle bli klart och förståeligt. Lärare C svarade på följande sätt:

(15) ”Sellaisia äännteitä, joita suomen kielessä ei ole. Lisäksi mm. lausemelodiaa.”

Sådana ljud som inte finns i finskan. Därtill bl.a. satsmelodi.

Enligt Kuronen och Leinonen (2010) är det viktigt att lära eleverna hurdana skillnader det finns mellan svenskt och finskt uttal eftersom det är svårt för finska inlärare att uttala svenska utan finsk brytning. Också lärare D betonar vikten av ljud som saknas i finska, intonation, längden av vokaler och rätt betoning i sin uttalsundervisning.

5 DISKUSSION

I detta kapitel ska jag diskutera hurdana svar jag fick på mina forskningsfrågor samt hur undersökningen gick till. Vidare diskuteras undersökningsmetoden.

5.1 Viktigheten och rollen av uttalsövningar

Jag anser att jag fick svar på mina forskningsfrågor (se kapitel 1) fast svaren inte bekräftade alla mina hypoteser. Såsom konstaterats visar mina resultat att över hälften (61,9 %) av gymnasieeleverna i denna studie tycker om att läsa svenska. Detta resultat var positivt överraskande därför att jag väntade mig att cirka 50 % av gymnasieeleverna tycker om och att den andra hälften inte tycker om studier i svenska. Vidare anser jag vara intressant att trots de negativa åsikterna om svenska språket i Finland som framkommit i dagens media har så många gymnasieelever fortfarande en positiv inställning till svenskstudier.

Ett annat drag som var intressant var att 79,4 % av flickorna svarade att de tycker om att lära sig svenska medan 64,3 % av pojkar inte delade denna åsikt. Detta bekräftar min hypotes om att flickorna gillar mer studier i svenska. Könet verkar ha en stor inverkan på inställningen och det vore någonting som man kunde utreda mer i fortsatta studier. Min hypotes innefattade också att de framgångsrika har en mer positiv inställning till svenska och denna hypotes visade sig vara korrekt. Det var inte så överraskande att de som tyckte om att lära sig svenska hade också varit framgångsrika och fått bra vitsord (se figur 3). De som inte hade lyckats så väl hade en negativ inställning till svenska språket. Detta innebär att framgången har en speciellt stor betydelse för inställningen och därigenom också motivationen (Yule 2006).

En av mina hypoteser var att minst hälften av gymnasieelever vill få mer uttalsundervisning. Hypotesen visade sig vara inkorrekt för 47,2 % av informanterna ansåg att de inte vill ha mer uttalsundervisning. Dock svarade 36,1 % att de skulle vilja få mer undervisning i uttal så jag anser att om över en tredjedel svarade ”Ja” på frågan skulle det vara viktigt att undersöka om det finns någonting som kunde förbättras, till exempel kunde det i läroplanen betonas mer rollen av uttalsövningarna. På grund av den nya muntliga kursen i gymnasiet behandlas uttal mer i undervisningen. Men detta gäller bara de elever som deltar i kursen. Om kursen vore obligatorisk skulle varje elev få mer uttalsundervisning och deras muntliga språkfärdighet skulle bedömas så att betyget blir mer rättvisa.

Kön och vitsord verkar ha en stor roll också på detta resultat (se figur 6 och 7). Flickor och de som hade varit framgångsrika hade igen en mer positiv inställning till uttalsundervisning. Jag anser att det är logiskt att de som tycker om svenska och har framgång vill mer undervisning i detta. Jag skulle våga påstå att de som uppvisade en positiv inställning till svenska förhåller sig välvilligt också till andra språk.

Varför vill inte en högre andel av informanterna mer undervisning i uttal? Orsakerna kan vara månsidiga. Den största orsaken kan vara det att lärarna som deltog i studien lär tillräckligt ut uttal, enligt elevernas mening. Det beror på läraren vad som lärs ut och med vilka medel. Om eleverna anser att uttalsövningar på lektioner är effektiva och de räcker, behövs det inte några ändringar.

Uttalsundervisningen visar ha en stor betydelse för gymnasieeleverna eftersom många svarade att det är viktigt att kunna tala svenska flytande, klart och förståeligt. Många ansåg också att olika uttals- och diskussionsövningar är viktigare än andra övningar. Jag håller med Kjellin (2002) om att uttals- och samtalsövningar hjälper behärskningen av de grammatiska reglerna. När eleven kan tala relativt flytande är det också lättare för honom eller henne att skriva.

Min sista forskningsfråga gällde lärarnas åsikter om deras egen beredskap att lära uttal. Bara en lärare svarade att hon anser att hennes färdigheter är utmärkta. De övriga ansåg att deras beredskap är på en nivå lägre, dvs. att de har bra beredskap. Jag tror å ena sidan att de tre lärarna ansåg att alla lärare alltid kan förbättra sina kunskaper och att de därför inte ville placera sig på den högsta nivån. Å andra sidan de kan bara vara för blygsamma och undervärdera sina kunskaper.

Övningarna som lärarna nämnde var relativt vanliga. Några av dem lär uttal med hjälp av exempelord och fraser, vilket också görs vid universitetsstudier. Med enstaka ord kan man lära sig små detaljer och med fraser prosodi och intonation som båda är viktiga drag i svenska språket. Med diskussionsövningar förbättras den muntliga språkfärdigheten och eleverna blir vana vid de mest vanliga sätten att hälsa på vänner, inleda diskussion, hur de kan argumentera för eller mot någonting och mycket mera. Som slutsats kunde det sammanfattas att lärarna kunde lägga mer märke till hurdana uttalsövningar de använder och varför. Det måste också finnas variation mellan olika övningar - eleverna kan bli trötta och förlora intresset om de alltid gör likadana övningar.

I allmänhet kan man konstatera att både eleverna och lärarna framhävde att bra uttal är förståeligt och klart. I deras mening innehåller uttal inte bara behärskning av uttalsregler utan det viktigaste är att man blir förstådd.

5.2 Om undersökningen

Jag visste från början att jag ska analysera mitt material kvantitativt och jag anser att det var det bästa och mest effektiva sättet för denna studie. Att använda enkät som undersökningsmetod var nytt för mig men jag anser att det lyckades. Nu skulle jag vilja omformulera några frågor och kanske utesluta några av dem fast enkäten fungerade bra som helhet för jag fick svar på mina forskningsfrågor. Några frågor var onödiga eftersom de inte gällde denna studie tillräckligt mycket.

Om jag hade använt intervju som undersökningsmetod hade jag inte behövt så många informanter som nu. Jag hade kanske kunnat använda intervju i lärarnas fall eftersom de var så få. Lärarnas svar skulle ha då varit längre och månsidigare, och jag skulle ha kunnat ställa preciserande frågor. I alla fall anser jag att studien lyckades väl som helhet. Naturligtvis finns det alltid någonting som kunde förbättras.

Det skulle ha varit också intressant att se om det finns skillnader mellan olika orter i Finland. Nu hade jag fler informanter från en ort och färre från annan så jag inte kunde jämföra resultaten mellan dessa orter. Denna undersökning ger alltså bara en fingervisning om gymnasieelevernas åsikter om svenska och uttalsövningar, och resultaten kan inte generaliseras i någon större utsträckning.

I teoribakgrund har jag nu också något mer generellt material runt ämnet språkinläring för jag anser att de stödjer väl källor som handlar uttal. Enligt min mening är det viktigt att också ge information om faktorer som generellt påverkar elevernas språkinläring.

6 AVSLUTNING

Denna undersökning genomfördes som en enkätstudie och syftet med denna var att ta reda på vad gymnasieeleverna anser om uttalsövningar och deras tillräcklighet. Jag undersökte vidare elevernas åsikter om svenska språket i allmänhet och om lärarna anser att deras beredskap räcker för att undervisa uttal. Resultaten var något överraskande eftersom en av hypoteserna var att hälften av eleverna vill få mer uttalsundervisning men det visade sig att bara en drygt tredjedel svarade att de skulle vilja få mer uttalsundervisning. Vidare framkom att merparten av flickorna och de framgångsrika var de som tyckte om svenska språket och uttalsövningar. Detta innebär att könet och inställningen har en signifikant roll i villigheten att lära sig svenskt uttal.

I fortsatta studier kunde man undersöka mer hurdana övningar eleverna och lärarna anser vara funktionella. Vidare vore det intressant att veta hur stor roll uttal har i bedömning och på vilket sätt det påverkar vitsord. Den nya kursen i läroplanen som utbildningsstyrelsen har utarbetat vore också ett lämpligt ämne för fortsatta studier.

Som blivande lärare anser jag att denna undersökning har varit mycket nyttig för mig. Det är viktigt för lärare att veta vad elever vill lära sig och om vilka övningar de tycker. Nu vet jag också vad lärarna anser om uttalsövningar och hurdana övningar har visat sig vara funktionella fast resultaten inte kan generaliseras i större utsträckning. I min pro gradu – avhandling skulle jag vilja studera ett ämne som ligger nära denna studie, exempelvis interaktion i klassrummet.

LITTERATUR

Abrahamsson, Niclas, 2009: *Andraspråksinläring*. Lund: Studentlitteratur AB.

Haxha, Fatime & Haxha, Rajmonda, 2010: Lärarens roll och metoder för muntlig språkfärdighet i svenska som andraspråk. Kandidatavhandling. Lärarutbildningen, Högskolan i Halmstad. [Online]. Tillgänglig <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hh:diva-4284>

Hildén, Raili, 2000: *Att tala bra, bättre och bäst. Suomenkielisten abiturienttien ruotsin kielen suullinen kielitaito testisuoritusten valossa*. Helsinki: Hakapaino.

Iivarinen, Maria, 2010: Lärare, läroplan och muntlig språkfärdighet. Gymnasielärares sätt att tolka läroplan, undervisningsmetoder och tankar. Kandidatavhandling. Institution för språk, Jyväskylä Universitet. [Online]. Tillgänglig <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201005311973>

Jäntti, Katri & Riekkö, Karita, 2001: Die Aussprache im kommunikativen Feld. Theoretische und empirische Betrachtungen zu kommunikativen Funktionen der deutschen Aussprache und deren Unterricht an finnischen Schulen. Pro gradu-avhandling. Institution för språk, Jyväskylä Universitet. [Online]. Tillgänglig <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-2001867280>

Kjellin, Olle, 2002: *Uttalet, språket och hjärnan. Teori och metodik för språkundervisningen*. Uppsala: Elanders Graphic Systems AB.

Kuronen, Mikko & Leinonen, Kari, 2010: *Svenskt uttal för finskspråkiga. Teori och övningar i finlandssvenskt och rikssvenskt uttal*. Tampere: Juvenes Print Tampereen Yliopistopaino Oy.

Tornberg, Ulrika, 2005: *Språkdiraktik*. 3. uppl. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Trost, Jan, 2001: *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur AB.

Opetushallitus, 2003: *Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003*. [Online]. Tillgänglig http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/luokiokoulutus

Opetushallitus, 2009: *Nuorille tarkoitettun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden 2003 muuttaminen*. [Online]. Tillgänglig http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/luokiokoulutus

Saville-Troike, Muriel, 2006: *Introducing Second Language Acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.

Yule, George, 2006: *The Study of Language*. 3. Uppl. Cambridge: Cambridge University Press.

BILAGA

BILAGA 1

Kyselylomake oppilaille

Hej!

Olen kolmannen vuoden opiskelija Jyväskylän yliopistosta ja kirjoitan kandidaatintutkielmaa aiheesta ääntämisharjoitukset.

Seuraavilla kysymyksillä on tarkoitus kartoittaa ruotsin kieltä opiskelevien lukiolaisten ajatuksia ja mielipiteitä ääntämisharjoituksista ja ääntämisen opettamisesta.

Voit jatkaa vastauksiasi myös paperin toiselle puolelle.

1. Olen ____ tyttö
____ poika
2. Pidätkö ruotsin kielen opiskelusta?
  - A. kyllä
  - B. kyllä useimmiten
  - C. kyllä joskus
  - D. en osaa sanoa
  - E. vain harvoin
  - F. en
3. Mikä on viimeisin arvosanasi ruotsin kurssista?
____
4. Oletko oleskellut Ruotsissa tai ruotsinkielisellä alueella Suomessa ja jos olet, kuinka kauan?
_____
_____
5. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, uskotko oleskelusi vaikuttaneen ruotsin kielen ääntämiseesi? (ympyröi sopiva vaihtoehto)
  - A. paljon

B. jonkin verran

C. vähän

D. en usko oleskeluni vaikuttaneen ääntämiseeni

6. Mitä ajattelet itse omasta ääntämisestäsi? Ääntämiseni on...

A. kiitettävää

D. puutteellista

B. hyvää

E. en osaa sanoa

C. tyydyttävää

7. Opetetaanko ruotsin tunnilla sinun mielestäsi ääntämistä?

Kyllä/Ei

8. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, millaisia ääntämisharjoituksia tunneilla on?

---

9. Koetko ääntämisen opettamisen tärkeäksi? Miksi/Miksi et?

---

10. Korjaako opettaja tunnilla ääntämistäsi?

A. kyllä usein

C. harvoin

B. kyllä joskus

D. ei koskaan

11. Jos vastasit edelliseen kysymykseen joko A., B., tai C., miten koet sen, että opettaja korjaa ääntämistäsi? (hyvä asia, kiusallista, ei väliä jne.)

Jos vastasit edelliseen kysymykseen D., haluaisitko, että opettaja korjaisi ääntämistäsi?

---

12. Millaista ruotsin ääntäminen mielestäsi on?

A. helppoa

B. useimmiten helppoa

C. joskus helppoa, joskus vaikeaa

D. useimmiten vaikeaa

E. vaikeaa

F. en osaa sanoa

13. Toivoisitko, että ääntämistä opetettaisiin enemmän? Millaiset harjoitukset olisivat sinun mielestäsi hyödyllisiä?

Jos mieleesi nousi vielä joitain ajatuksia tai kommentteja koskien kyselyä, voit kirjoittaa niitä tähän. Voit myös tarkentaa vastauksiasi halutessasi.

Tack för deltagande!

BILAGA 2

Hej!

Olen kolmannen vuoden opiskelija Jyväskylän yliopistosta ja kirjoitan kandidaatintutkielmaa aiheesta ääntämisharjoitukset.

Kysymyksillä on tarkoitus kartoittaa ruotsin opettajien ajatuksia ja mielipiteitä ruotsin kielen ääntämisestä ja sen opettamisesta lukiossa.

1. Kuuluiko korkeakouluopintoihisi ääntämiskursseja? Jos kuului, saitko niiltä valmiuksia opettaa itse ääntämistä?

---

2. Millaisena koet oman ruotsin kielen ääntämisesi opetuksen kannalta? (ympyröi sopiva vaihtoehto)

- A. erinomainen ääntämisen opettamiseen
- B. hyvä ääntämisen opettamiseen
- C. riittävä ääntämisen opettamiseen
- D. osittain riittävä ääntämisen opettamiseen
- E. muu vaihtoehto,
mikä? _____

3. Kuinka tärkeä osa ruotsin kielen taitoa ääntäminen on sinun mielestäsi?

---

4. Miten opetat ruotsin ääntämistä lukiossa?

---

5. Mitä asioita painotat opettaessasi ääntämistä?

---

6. Ovat oppilaat sinun mielestäsi motivoituneita/halukkaita oppimaan ruotsin kielen ääntämistä? Miksi?/Miksi eivät?

---

7. Korjaatko oppilaitesi ääntämistä? Jos korjaat, mitä yleensä korjaat ja millaisessa tilanteessa? Jos et korjaa, mikset?

---

8. Haluaisitko käyttää ääntämisen opettamiseen enemmän vai vähemmän aikaa? Miksi?

Jos haluat vielä kommentoida jotain kysymystä, tarkentaa vastaustasi, antaa palautetta tai haluat lisätä vielä jotain mitä lomakkeessa ei kysytty niin voit kirjoittaa niitä tähän.

Paljon kiitoksia osallistumisestasi ja avustasi!

Anu Turunen, Jyväskylän yliopisto, Kielten laitos